

UPPSALA
UNIVERSITET

Föreläsning: Höga skolresultat – om högstadiееelevers villkor, föreställningar och praktiker

1. Göran Nygren, fil. dr i etnologi vid Uppsala universitet
2. Presentera min avhandlingsstudie:
Jag vill ha bra betyg. En etnologisk studie om höga skolresultat och högstadiееelevers praktiker
3. Huvudresultat och några förslag
4. Komplext skolsystem och komplex skolvardag med många aktörer = Svårigheter och möjligheter!

UPPSALA
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Jag vill ha bra betyg

En etnologisk studie om höga
skolresultat och högstadiееlevs praktiker

GÖRAN NYGREN

Varför forska om elever med höga skolresultat, på skolor med höga meritvärden?

1. Få studier om den bredare grupp elever med höga skolresultat.
2. Markant ökat intresse för elevers skolprestationer nationellt och globalt sedan 1990-talet.
3. Höga skolresultat är en given norm, men problematiseras sällan: Hur går det till? Hur ser processerna ut?
4. Kunskaper som kan främja alla elevers utbildning o lärande, skolans pedagogiska o kompensatoriska arbete, en likvärdig skola.

Vad är etnologi?

Hur jobbar en etnolog?

- Tidigare bl.a. Folklivsforskning. Kulturhistoria med muntlig, social och materiell kultur. Friluftsmuseer och folklivsarkiv.
- Idag: Samtidsetnologi och historiskt perspektiv.
- Studerar människors **vardagsliv**/vardag, erfarenheter och upplevelser.
- Etnografi, fältarbete och kulturanalys.
- **Kvalitativa metoder** som observation, intervju, materiella, fotografi och film, internet, dokumentation och arkivmaterial.
- Hur människor skapar mening i sina liv. Genom "görande"/handlingar/praktiker, föreställningsvärldar, berättelser/narrativ, materialitet/föremål och fysiska miljöer. Tid o rum. Komplexitet – beskriva och analysera. Vad händer här? Hur kan man förstå och förklara det?
- **Hur-vetenskap**. Hur-går-det-till? Hur och varför?
- Samspelet mellan individ, grupp och samhälle. "**Det stora genom det lilla**". Människors liv – samhälleliga strukturer och fenomen.

Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att synliggöra och analysera hur föreställningar, praktiker och villkor samverkar och möjliggör högstadiееlevens höga skolresultat.

Frågeställningar:

- 1) Vilka föreställningar och ideal har eleverna om skolan och höga resultat?
- 2) Vilka praktiker är kännetecknande för dem?
- 3) Vilka villkor samt resurser – relaterade till klass, genus och andra faktorer, är betydelsefulla?

Vilka faktorer möjliggör eller begränsar elevens prestationer i skolan?

Övergripande fråga: Ger skolan barn och ungdomar likvärdiga möjligheter till utbildning?

Kap. Inledning

1. Avhandlingens syfte har vuxit fram genom den etnologiska explorativa och holistiska ansatsen i förhållande till tidigare forskning.
2. Etnografiska beskrivningar av elevernas skolvardag och skolarbete, konkretiseringar av vardagssituationer, praktiker, föreställningar och villkor. (Berättelser, narrativ – handlingar och praktiker – villkor, resurser). Erfarenheter och upplevelser. Villkor – effekter. Detaljer – mönster.

Kap 1. Inledning – Undersökningsmetod och material

- Etnografisk studie med observationer, samtal, semistrukturerade intervjuer, dokument och internet = Flera metoder o materialtyper
- Empirin i huvudsak insamlad under perioden 2000–2010 i tre klasser på två skolor med högre meritvärden än genomsnittet. 8A ht 2000, 8-9B och C, **vt 2009**, ht 2009 och **vt 2010**. + Rörelsehinderstudie 2007-08 på 7 skolor.
- Empiriska nedslag och uppföljningar genomfördes efteråt, vilket gör att avhandlingens hela undersökningsperiod sträcker sig från år 2000 till mars 2021.
- Urval och presentation av skolor och elever

Latinskolan = friskola, stiftelse. Homogen elevsammans.

Rudbecksskolan = kommunal. Heterogen elevsammans

Kap 1. Inledning – Undersökningsmetod och material, 2

- Observationer och fältanteckningar:
112 obs.dagar och 280 sidor fältant. +
skisser och ritningar
- Intervjuer och transkriberade
utskrifter: 50 djupintervjuer
- Skriftligt material – från
skolarbetsmaterial till betyguppgifter

Innehåll

1. Inledning
2. Betygsregimen – betygens betydelse i elevernas skolgång
3. Elevernas strategier i skolan
4. Det resursstarka killgänget på Latinskolan
5. Skolarbetet i hemmet
6. Hemmets och föräldrarnas betydelse
7. Framtiden och betydelsen av het kunskap och andra resurser
8. Avslutning

Kap 2. Betygsregimen – betygens betydelse i elevernas skolgång, 1

1. Avgångsbetyget och gymnasiet
2. Betyg som verktyg för ämnesprioritering och elevpositionering
3. Examinationer och betygsresultat

Examinationer = Skriftliga prov + muntliga prov + hörförståelseprov + grupparbeten med muntlig och skriftliga redovisningar + skriftliga hemprov + förberedda och oförberedda skriftliga eller muntliga läxförhör/prov + självständiga skriftliga uppgifter (eget arbete, uppsats) (+NP)

4. Resultat och avslutande diskussion

- Deras skolvardag innebar att ständigt prestera, examineras, bedömas och betygsätts. Andra kännetecknande drag var individens ansvar, självständighet, disciplin och konkurrens.

Kap 2. Betygsregimen – betygens betydelse i elevernas skolgång, 2

- För de flesta eleverna, oavsett resultatnivåer, handlade skolan om att prestera genom att "visa upp" sina kunskaper och färdigheter för att uppnå höga examinationsresultat och betyg som kvalificerade dem till önskvärd gymnasieutbildning.
- Skolan = individuella performativa prestationer. Ej lärande, kunskaper och bildning.
- Många hade erfarenheter av arbetstoppar med ohälsa som stress, magont, huvudvärk och sömnsvårigheter.
- De flesta elever utvecklar ett instrumentellt förhållningssätt till skolan och kunskap – att det bara handlar om att få höga betyg för att bli antagen till önskvärt gymnasium och program. Det var endast en mindre grupp elever som också tyckte att lärande, kunskaper och bildning var roligt och viktigt i sig och för deras framtid. Det här är alarmerande för ett samhälle som vill vara en kunskapsnation.

Kap 3. Elevernas strategier i skolan: 4 huvudtyper

1. "Plugga mer" och "fokus" – kvantitativa prestationsstrategier

2. Lärarinitierade prestationsstrategier

Mer muntligt aktiv eller Prata mindre och mer fokus!

3. Studiestrategier i skolan – knep, tekniker och metodiker

Att verbalisera och visualisera; Att reflektera och utveckla lär- och studiestrategier; Samarbete och hjälp – positiva elev- och kamrateffekter; Sammansatt arbetsmetodik, särskilt vid skriftliga uppgifter

4. Konkretiseringsstrategin – att omvandla betygsambitioner till handlingar

Kap 3. Elevernas strategier i skolan, 2

Resultat och avslutande diskussion

Elever med höga betyg hade fler och mer sammansatta strategier för skolarbetet. De ansåg att språkliga färdigheter var viktiga och de lade ner mycket tid och kraft på skolarbete i skolan (och i hemmet).

5 frånvarande samtalsämnen i elevernas skolvardag:

- 1) Meningen med skolan,
- 2) Meningen med skolämnena
- 3) Studiestrategier
- 4) Språkliga färdigheters och prestationers betydelsefulla roll
- 5) Skolan och framtiden (jfr mellan skolstadier)

Kap 4. Det resursstarka killgänget på Latinskolan (en elitstudie)

1. Underpresterande på lektionerna
2. Skolkunskaper och allmänbildning
3. Exklusiva strategier
4. Att prata och diskutera – ideal och kamrateffekter
5. "Att dela med sig" – nätverk och ömsesidig hjälp (Ett reciprokt nätverk, som var en dominerande norm och resurs i deras liv)

Kap 5. Skolarbetet i hemmet

1. Lärarstyrt skolarbete i hemmet: Läxor och examinationsrelaterat och skriftliga uppgifter.
2. Föreställningar om strategier för hemarbetet

Tiden och rutinernas betydelse, Planering som verktyg, Arbetsmetodiker och hemmet. Att flytta skolarbetet från skolan till hemmet.

3. Att höja betyg och framtida hemarbete

4. Resultat och avslutande diskussion:

Höga skolresultat = Skolprestationer i skolan + hemmet

Ansträngning + Studieengagemang + Disciplinering +
Reflexiva studiestrategier + Individuella performativa
prestationer = Betygsregim med examinationer

Kap 6. Hemmets och föräldrarnas betydelse

1. Materiella resurser för skolarbetet
2. Föräldrahjälp. a) Begränsat föräldrastöd b) Höga betyg, omfattande föräldrastöd och het kunskap (ämnes- och pedagogiska kunskaper)
3. Engagemang, förväntningar och aspirationer. (Att kommunicera ideal i vardagssituationer, "Så då mejlade min mamma". Att prioritera skolan. Att samtala och diskutera = sammanfallande ideal och praxis i hemmet och skolan)
4. Läsvanor och betydelsen av litteratur, tidskrifter och föräldrar

Kap 6. Hemmets och föräldrarnas betydelse, 2

5. Populärvetenskapliga tidskrifter och resursstarka pojkar.

- Hemmet, familjen och släkten
- Tidskrifterna i skolvardagen
- Överensstämmande kunskapsideal –
från faktakunskaper till en
reflekterande kunskapssyn
- Klass- och genuskodade tidskrifter

Kap 6. Resultat och avslutande diskussion

1. Nästan alla elever med höga skolresultat i studien hade gemensamt att de hade resursstarka föräldrar och släktingar med akademiska traditioner.
2. Föräldrarna hade akademiska ämneskunskaper och färdigheter och flera även pedagogiska, vilka var viktiga resurser i elevernas skolgång.
3. Eleverna fick ett omfattande föräldrastöd i skolarbetet och föräldrarna kommunicerade engagemang, motivation och aspirationer för deras utbildning och framtid – och de hjälpte dem att förverkliga dem.

Kap 6. Resultat och avslutande diskussion

4. Helhetsbilden är att det omfattande hemarbetet i kombination med de resursstarka föräldrarnas stora och sammansatta engagemang i sina barns skolgång fick effekten att nästan alla elever med höga betyg hade exceptionellt gynnsamma, privilegierade villkor i jämförelse med klasskamrater som hade begränsade resurser.

5. För att förstå och förklara elevers höga skolresultat är det nödvändigt med ett helhetsperspektiv på elevers skolarbete, både i skolan och i hemmet, och på deras utbildningsresurser.

Kap 7 Framtiden och betydelsen av het kunskap och andra resurser

1. Framtiden i elevernas skolvardag
2. Hemmet, familjen och släkten
3. Mobilitet och het kunskap
4. Kamrateffekter
5. Resultat och avslutande diskussion

Kap 8. Avslutning

1. Empiriska resultat och analytiska insikter.

Ett pussel, en helhetsbild: Skolan = Betygsregim med examinationer, individuella performativa prestationer, självdisciplinering i tid och rum. Instrumentellt förhållningssätt. Studiestrategier. Hemmet, föräldrar o släkt. Framtiden.

2. Höga betyg – akademiskt ideal och norm + Fråga om begåvning och arbetsmoraliska val

3. Tystnad och osynliga villkor och praktiker

4. Skolprestationer och lärande i en nyliberal kontext

5. Meritokrati, privilegierade, social reproduktion och rättvisa

6. Elever med akademiska traditioner gynnas i dagens skolsystem. Skolan ger inte en likvärdig utbildning, utan tvärtom förstärker barns och ungdomars ojämlika livschanser och segregationen.

7. Skolan är komplex med många nivåer och aktörer. Alla kan göra något! MEN skolsystemet är ytterst ett nationellt politiskt ansvar!

Vi kan bättre!

UPPSALA
UNIVERSITET

Tack för ordet!

Göran Nygren

Goran.nygren@etnologi.uu.se

Jag vill ha bra betyg. En etnologisk studie om höga skolresultat och högstadielärares praktiker (2021):

<http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:1545142>